

خیابان قیام و فرصت‌های

پیش‌رو

دکتر محسن عباسی‌هرفته

معاون پژوهشی دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد و رییس پژوهشکده معماری بومی

چیدمان: نظر شما

در مورد اتفاقات اخیر
خیابان قیام چیست؟

برخلاف نگرانی عمومی

از اتفاقاتی که در خیابان قیام افتاده است بنده حداقل از دریچه‌ی توجه به میراث معماری یزد خیلی نگران نیستم. چون به نظرم اساساً کار خاصی صورت نگرفته است. صرفاً یک مسیر سنگفرش بی‌کیفیت اجرا شده است که به علت ضعف اجرا و عدم منطق درونی یا خودبه‌خود تخریب می‌گردد و ضرورت طرح دیگری را گوشزد می‌کند یا مدیریت شهری در آینده آن را اصلاح و طرح بهتری را جایگزین خواهد کرد. در این وسط مردم و به خصوص کسبه آزار دیدند و بخشی از بیت‌الهمال هدر رفت که چیز جدیدی نیست و بالاخره مدیران متولی این نوع اقدامات در جایی باید از بابت این اشتباهات به مردم و خدای ایشان پاسخگو باشند.

اما از نگاه یک دغدغه‌مند معماری و میراث معماری، خیابان قیام هنوز هم نیازمند ساماندهی و توانبخشی است و این ضرورت، امروزه با اجرای این شبه طرح نصفه و نیمه بیش از پیش رخ‌نمایی می‌کند و این پیامد مثبت اتفاقات اخیر در این خیابان محسوب می‌شود که مردم و متخصصین را نسبت به آن حساس کرد. لذا بهتر است از آنچه اتفاق افتاده عبور کنیم و به آنچه باید اتفاق بیافتد بپردازیم.

چیدمان: در این روزها بیشتر انتقادات شنیده می‌شود آیا شما پیشنهادی برای این خیابان دارید؟

مهم‌ترین ارزش شهر تاریخی یزد که می‌تواند آن را به سر منزل توسعه‌ی متوازن هدایت نماید بافت تاریخی به هم پیوسته‌ی آن است. این بافت در دوره‌ی پهلوی و در جریان ابتر مدرنیزاسیون، مورد آسیب و تعرض قرار گرفت و پاره‌پاره شد هر چند خوشبختانه هنوز شاکله‌ی پیوسته‌ای از آن به جا مانده است. احداث خیابان قیام نیز از جمله آسیب‌هایی بود که در این جریان به وقوع

پیوست. این خیابان

حاصل برش کور بافت

تاریخی در اوایل ورود

جریان تجدد به یزد

است، برشی که مواضع مختلفی از بافت را مورد آسیب قرار داده است؛ در جایی از بازار گذشته و در جایی خانه‌ای تاریخی را مورد تعرض قرار داده و در جایی بخشی از کاروانسرای ارزشمند را تخریب کرده است. هر چند زخم‌های حاصل از این سلاخی شهری در گذر ده‌ها سال نسبتاً و ظاهراً التیام یافته ولی کماکان جراحات، نقص عضو به وجود آمده و تبعات ناشی از آن در مقیاس بافت نیازمند درمان جدی است. بنابراین در پس جداره نسبتاً همسان این خیابان شرایط و وضعیت کاملاً متفاوتی وجود دارد که نسخه‌های درمانی خاص خود را طلب می‌کنند. در این شرایط طبیعی است ارائه راه‌حلی یکسان در طول این خیابان و فارغ از وضعیت پشت صحنه جداره‌ها، ناشی از سطحی‌نگری است و نمی‌تواند حتی به درمان مسایل ترافیکی این خیابان بپردازد چه برسد به مسائل معماری، میراثی و اجتماعی آن. بنابراین هر اقدامی در این خیابان مستلزم مطالعه و مساحی بافت پیرامون خیابان در گذشته و امروز است.

خیابان قیام همانگونه که در زمان احداثش بخشی از ستون فقرات شهر را مورد حمله و حمله قرار داده است امروز نیز می‌تواند به مثابه‌ی فرصتی طلایی در پیوند میان دو پاره شمالی و جنوبی‌اش دست کم در موضعی حساس از خیابان مورد توجه قرار گیرد و با انجام مداخلاتی طراحانه به عاقلی حیات‌بخش و تقویت‌کننده در مقیاس بافت تبدیل گردد و در خدمت توانبخشی و تقویت یکی از مهم‌ترین داشته‌ها و سرمایه‌های یزد یعنی بافت تاریخی آن مورد توجه قرار گیرد. لازم به توضیح است که مراد از پیوند طرفین خیابان، نه لزوماً پر کردن خیابان و ساخت و ساز در آن بلکه از طرق مختلفی چون کف‌سازی، تقویت جداره‌ها در مواضع خاص، مسقف کردن و انواع روش‌های متنوعی است که به این

طرح اولیه خیابان قیام

و نه عملی. بلکه خیابان قیام با توجه به شرایط و اقتضائات خاص خود، نسخه ویژه‌ای را در بخش‌های مختلف خود طلب می‌کند، نسخه‌ای که بیش از هر چیز نیازمند اندیشه است.

چیدمان: سخن پایانی

در یک جمع‌بندی اجمالی و شتابزده می‌توان به طرح ساماندهی خیابان قیام به مثابه‌ی فرصتی طلایی برای پیوند دو بخش مهم و ارزشمند بافت پیرامونش نگریست. کاری که می‌بایست پس از مطالعه‌ی همه‌جانبه‌ی خیابان و ابعاد متنوع آن، در قالب پروژه‌های موضعی و موضوعی در بخش‌های مختلف خیابان محقق شود. در این صورت مسأله ترافیک، رونق اقتصادی، مسائل میراثی و سایر مسائل مبتلا به این خیابان به شکلی مناسب پاسخ داده خواهد شد و این کار سختی نیست؛ متخصصان کار بلدی را می‌طلبید که در یزد کم نیستند و فضایی مثبت و مشارکتی که فارغ از تصمیمات و منافع شخصی، گروهی و حزبی و البته سیاست زده، امکان تحقق چنین طرحی در آن فراهم باشد. ■

پیوند کمک می‌کند. در این صورت خیابان قیام در طول چند ده متری خود شاهد طرح‌های متنوعی خواهد بود که برای هر بخش آن، نسخه منحصر به فرد درمانی مناسبش، تجویز شده است.

چیدمان: به عبارتی به نظر شما پیاده‌سازی این خیابان فکر مناسبی نیست؟

پیاده‌مداری فضاهای شهری اساساً کار خوبی است به خصوص در فضاهای شهری تاریخی و فرهنگی که کاری رایج در دنیای پیش رفته است. در این نوع معابر پیاده‌مداری و کاهش حرکت سواره یا آرام‌سازی و مدیریت آن، در نفس خود اتفاق مبارکی است ولی اگر در شکل مطلوبش هم اتفاق بیافتد برای خیابان قیام است و باید از فرصت تاریخی که این خیابان در احیاء ساختاری بافت تاریخی در اختیار می‌گذارد، نهایت بهره را جست. صرف پیروی از تجربیات پیاده‌مداری خیابان‌ها در بافت‌های تاریخی دنیا و تقلید کور از جریانی که در غرب قدمت چند دهه ساله دارد گره‌های مردم، بافت تاریخی و کسبه‌ی محلی حل نکرده و نه علمی است